

Emlékezés Kollányi Ferencre (1863-1933), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára

Remembering Ferenc Kollányi (1863-1933), Full Member of the Hungarian Academy of Sciences

Kollányi Ferenc egyháztörténész, jogtörténész, levéltáros, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja Szentpéter községben (Komárom vármegye) - ma Komáromszentpéter (Szlovákia) - született 1863. április 29-én. 1933. május 1-jén hunyt el Budapesten.

Kollányi Ferenc édesapja Kollányi Károly jegyző, édesanyja Irrip Cecília volt. Megemlítjük, hogy testvére volt Kollányi Ödön (1874-1957) jeles pedagógus, kalocsai polgári iskolai igazgató és szerkesztő.

Kollányi Ferencet 1903. május 8-án tartott közgyűlésén választotta a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának. Az MTA 1924. május 8-án tartott közgyűlésén került sor a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává történő választására.

Kollányi Ferenc az MTA levelező tagjává történt választását követően „A magán kegyúri jog hazánkban a középkorban” címmel 1905. március 6-án címmel tartotta meg székfoglaló előadását. Az előadás kivonatos formában még ugyanabban az esztendőben, 1905-ben nyomtatásban is megjelent a Magyar Tudományos Akadémia Értesítőjében. Az MTA rendes tagjává történő megválasztását követően „A Széchényi Országos Könyvtár történetéből” címmel 1925. február 16-án tartotta meg székfoglaló előadását.

Megemlítjük, hogy Kollányi Ferencet az 1915-ben megalakult és működését már a következő év januárjában megkezdő Szent István Akadémia is rendes tagjának választotta 1916-ban. Kollányi Ferenc a Szent István Akadémia II. Történet-, állam- és jogtudományi osztályának elnöke volt hét éven át, 1926-tól egészen 1933 májusában bekövetkezett haláláig.

Említést érdemel még, hogy 1924 és 1933 között - ugyancsak haláláig - tagja volt az 1895-ben alapított, 1923-ban pedig újjáalapított római Magyar Történeti Intézet tudományos bizottságának is.

Kollányi Ferenc középiskoláit Komáromban és Esztergomban végezte. Teológiai tanulmányokat Nagyszombaton folytatott. 1885-ben szentelték pappá. Először Rimócon, 1885-ben lett segédlelkész. 1887 után Ipolyságon, 1888-tól Esztergom-Vízivárosban, 1890-től pedig Esztergom-Belvárosban volt

ugyancsak segédlelkész. 1902-ben jáki javadalmas apát, öt évvel később, 1907-ben pedig pápai prelátus lett.

Ezzel párhuzamosan, 1893 és 1906 között a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárában dolgozott előbb mint (múzeum)őr, évekkel később, 1902-től pedig mint igazgatóőr.

1906-ban a hiteleshelyek (loca credibilia) levéltárainak, archívumainak országos főfelügyelőjévé nevezték ki. Ezt az igen széleskörű, alapos szakmai ismereteket és idegen nyelvekben való jártasságot feltételező állást öt éven keresztül töltötte be.

1911-ben nagyváradai kanonok lett. Még ugyanabban az évben a Magyar Nemzeti Múzeum tiszteletbeli osztályigazgatójává is kinevezték.

Említést érdemel, hogy Kollányi Ferenc csaknem egy évtizeden át, 1902 és 1911 között a Magyar Könyvszemle szerkesztői teendőit is ellátta.

Kollányi Ferenc 1911 után abbahagyta a tudományos kutatómunkát. Élete hátralévő részében nem publikált, bár érdeklődését az egyházjoggal és különösen annak történetével kapcsolatos kutatások eredményeit figyelemmel kísérte. Tevékenysége középpontjában a nagyváradai káptalan gazdasági természetű ügyeinek figyelemmel kísérése állt. Temetésére Kalocsán került sor.

Tudományos érdeklődése elsősorban a magyarországi római katolikus egyház és egyházjog középkori múltjára irányult. Behatóan foglalkozott az esztergomi érsekség történetével, az esztergomi kanonokok archontológiájával valamint a ferences rend történetével.

Kollányi Ferenc tudományos munkásságában kiemelkedő jelentőségűek egyházjoggal kapcsolatos történeti tanulmányai. Ezek között említjük meg a kegyuraság, az egyházi pénzverési jog, az egyházi adó történeti alakulására vonatkozó vizsgáló tanulmányai. Dolgozatai megírását alapos forrásfeltáró munka előzte meg. Forráskutatást folytatott bel- és külföldön egyaránt. Megemlítjük, hogy 1893-ban és 1897-ben a római Magyar Történeti Intézet felkérésére, annak alapítását követően, Rómában, Parmában, Firenzében és Milánóban végzett igen eredményes levéltári és könyvtári kutatásokat.

Nevéhez fűződik egyes fővárosi közgyűjtemények és tudományos intézmények, köztük az Országos Széchényi Könyvtár XIX. századi történetének kutatása is. Ma is komoly figyelmet érdemelnek azok a kutatásai, melyek az Országos Széchényi Könyvtár szerepét vizsgálják a Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia jogelődje megalapításának előkészítésében.

1902 és 1911 között, csaknem tíz éven át a Magyar Könyvszemle szerkesztője volt.

Kollányi Ferenc egyházjoggal, az egyházjog (*ius ecclesiasticum*) középkori történetével és jogtörténettel foglalkozó, munkái, monográfiái hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt egy évszázad távlatából nézve is figyelmet érdemelnek.

Kollányi Ferenc főbb munkái

Oláh Miklós. *Katholikus Szemle* 1888.; *Az esztergomi érsekség pizetum-joga*. Budapest, 1889.; *A magyar katolikus alsó papság végrendelkezési joga, ennek története, jelenlegi állapota és a hagyatékok körül követendő eljárás*. Esztergom, 1890.; *Római levelek*. Esztergom, 1893.; *A magyar katolikus főpapság végrendelkezési jogának története*. Budapest, 1896.; *Az olasz állami könyvtárak*. Budapest, 1898.; *Magyar Ferenc-rendiek a XVI. század első felében*. Budapest, 1898.; *Esztergomi kanonokok 1100–1900*. Esztergom, 1900.; *Visitatio capituli E. M. Strigoniensis A. 1397*. Esztergom, 1901.; *A veszprémi püspökök királynékoronázási jogának története*. Budapest, 1901.; *Regesták a római és a pármái levéltárakból*. Budapest, 1905.; *A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtára 1802–1902. I.: A könyvtár megalapításától gróf Széchényi Ferenc haláláig*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1905.; *A magánkegyúri jog hazánkban a középkorban*. Budapest, 1906.; *A párbér jogi természetéhez*. Budapest, 1908.; *Az Akadémia és a Nemzeti Múzeum*. Budapest, 1910.; *Emlékbeszéd Knauz Nándor fölött*. Budapest, 1911.; *Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából IV–V.* (Szerk. Karácsonyi János, Kollányi Ferenc és Lukcsics József) Budapest, 1909–1912. és *Bibliotheca Corviniana*. Budapest, 1927. (több szerzővel)

Felhasznált irodalom

Zelliger Alajos: *Egyházi írók csarnoka*. Esztergom főegyházmegyei papság irodalmi munkássága. Nagyszombat, 1893. és Szinnyi József: *Magyar írók élete és munkái I–XIV*. Budapest, 1891–1914.; Döry Ferenc: *Kollányi Ferenc. Századok*, 1933.; *Magyar katolikus lexikon I–XV*. Budapest, 1993–2010. és *Új magyar életrajzi lexikon III. (H–K)*. (Főszerk. Markó László) Budapest, 2002. 1022–1023. old.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar

Budapest
email: gabor.hamza@ajk.elte.hu